

ROLUL TINERILOR ÎN SISTEMUL RELAȚIILOR POLITICE: EXPERIENȚA SOCIETĂȚII ÎN SCHIMBARE

Nighina AZIZOV

Catedra Științe Politice și Educație Civică

With the implementation of democratic principles in the postcommunist societies, the study about youth mentality and behaviour and their impact upon political relations has raised considerably. The high interest in youth generation has grown due to the fact that young people are not only the future generation, which valorizes the real experience in multi-dimensional context of transition, but also the actual generation, which gathers new knowledge trying either hard or conflictually, to combine them with the values of the preceding generation, to mix innovation with valued traditions in order to ensure the continuity of political process.

In front of nowadays young generation a fundamental goal is set, connected with the solution of socio-political problems and the horizontal modification of the normative, participative, relational and valuable system of the future society. Accomplishing a set of social functions, the young generation is recognized within society as a relevant subject of social and political relations. This social quality of young people is connected with their position in society, and it is realized in the historical and objective framework throughout the process of socialization.

In spite of the fact that young generation is a specific social category, its possibilities in the political life are limited by normative acts and by the judicial framework in this branch. Young people do not fully comprehend the objective quality of the socio-political relations and treat them in a subjective way, without the profound rationality of the process. In an unstable society, dominated by negativism and social ignorance, young generation has a contradictory and paradoxical character, as well as the existent political relations among them and other political actors of the society.

Scopul și formele relațiilor politice privind tineretul din societățile postcomuniste sunt caracterizate de fenomene contrarii, de necesități clare în implementarea valorilor democratice și liberalizarea pieței, de doleanțele spirituale și valorice. Relațiile politice ce s-au format în perioada comunistă sunt caracterizate de formalism și conformism politic exagerat. Tineretul, în contextul acelor relații, a jucat un rol minimal, fără precedent. Impactul tinerei generații asupra deciziilor politice a fost, cu certitudine, ritualizat. În Republica Moldova, trecerea de la o societate monopolistă la o societate pluralistă a avut efecte grave în domeniile economic, social, politic. Natura relațiilor politice în societatea tranzițională este dilematică, controversată și paradoxală, la fel este și caracterul specific al tineretului în conjunctura respectivă.

De aici apare necesitatea studiului relațiilor politice și identificarea lor pe verticală și pe orizontală. Verticalitatea relațiilor politice desemnează tradiția totalitar-autoritară a apariției acestora, în timp ce relațiile politice ordonate pe orizontală sunt mărturii elocvente ale redimensionării sferei relațiilor politice și transpunerii ei pe făgașul democrației.

Colapsul comunismului în statele Europei de Est a favorizat implicarea tineretului activ în viața social-politică. Argumentul în favoarea acestei afirmații ține de explicarea exhaustivă a situației reale a tineretului din perioada comunistă: sub comunism participarea tineretului era garantată de partidul-stat, unicul partid existent în regiunea politică analizată. Contractul neformal existent dintre partidul-stat și tânăra generație era materializat în teza: „partidul are grijă de bunăstarea tineretului, tineretul este credincios partidului” [1].

Dacă e să analizăm gradul de activism al tinerilor în societatea de tip închis, atunci vom considera că tipul de participare, după J.Hartmann [2], era „*calculative participation*”, ceea ce în română se traduce ca „participare pregătită din timp” sau „participare strategică”. Ideea este că tinerii care au avut un comportament de acest tip au folosit implicarea în viața politică, de partid, pentru a-și face relații calculate în vederea obținerii unor avantaje social-politice de promovare pe viitor. Un alt tip de participare este „*forced participation*” care se traduce ca participare impusă, forțată. O majoritate impunătoare din tineretul comsomolist era forțat să se implice activ în viața de partid. În opinia liderilor locali ai partidului, această stare de lucruri era normală, deoarece prin subjugarea ideologică a tinerei generații era posibilă promovarea socialismului și atingerea comunismului, ca scop în sine. Înscriserea în unicul organism politic pentru tineri „Liga tinerilor comuniști” era obligatorie de la vârsta de 14 până la 27(28) de ani [3]. Cazuri de implicare voluntară erau foarte rare, iar tineretul care nu se implica era pedepsit de partid prin limitarea accesului la studii și în câmpul muncii, care erau toate monopolizate de stat.

În pofida proclamării tineretului ca subiect activ al vieții politice, care avea destinul nobil de a construi comunismul, ponderea politică și ideologică a tineretului era, *de facto*, nulă. Pe lângă aceasta, activiștii tineri ai partidului nu erau promotorii interesului semenilor, ci promotori îndotrinați ai idealismului socialist. În aceste condiții extrem de dificile s-au creat și relații politice formale, plasate pe verticală, dintre tineret și stat. În construirea unei societăți noi, egalitariste, tineretul și-a educat spiritul paternalistic, colectivist. Tânăra generație nu gândea individual, ea gândea pentru o societate întreagă.

În Republica Moldova, tranziția a început odată cu dobândirea independenței. În acest caz este foarte greu de a preciza și anticipa sfârșitul ei. La nivelul conștiinței colective, tranziția se va încheia când colectivitatea nu va mai gândi despre ea. Pe lângă aceasta, există raționamente că „persoana vizibilă se conforma la tot ce doreau autoritățile, persoana ascunsă rămânea sceptică sau ostilă în perioada regimului sovietic” [4]. Dacă a fost așa, de ce Republica Moldova parcurge o cale eronată a tranziției? De ce tranziția vine de sus la etapa actuală, și nu de jos, cum ar trebui să fie?

Tranzitologii operează cu un aparat categorial de evaluare a democrației prin conceptul de *democrație consolidată*. D.Sandru [5] consideră că conceptul de democrație consolidată este departe de a fi un concept utilizabil pentru situația din Republica Moldova, deoarece până la atingerea nivelului democrației consolidate trebuie să parcurgi o serie de etape, metamorfoze în toate domeniile vieții sociale, politice, economice. Cercetătorul consideră că similar cazului României este și cazul Republicii Moldova al cărei sistem politic a pendulat între două boli ale tranziției: pe de o parte – „sindromul pluralismului ineficient” și, pe de altă parte, – „sindromul puterii dominante”. Pentru Republica Moldova sunt valabile, cu certitudine, ambele mutații politice.

N.Chirtoacă [6] concluzionează că Republica Moldova se află abia în faza stabilizării democratice, după demararea unui șir de reforme cu caracter liberal care au permis evoluția fazei democratizării societății. Autorul articolului consideră că, în pofida aprecierilor guvernului vizavi de unele creșteri semnificative în domeniul economic, totuși, faza stabilizării rămâne una critică pentru continuarea cu succes a reformelor, ea nu este ireversibilă, astfel încât în locul atingerii consolidării democratice, datorită societății civile slab conturate, a unui pluralism politic abia coagulat și ineficient sub mai multe aspecte, dar, mai ales, fenomenului „captured state” [7], există riscul real să alunecăm într-un regim autoritar veritabil.

Raportul Freedom House pe anul 2006 oferă Republicii Moldova la capitolul drepturi politice patru unități convenționale, iar la capitolul dreptul libertății civile – trei, ceea ce, conform metodologiei de calcul, îi conferă statutul de țară parțial liberă. Faptul că în Republica Moldova starea de lucruri în ultimii trei-patru ani a rămas aceeași îl denotă dramatica realitate că suntem departe de valorile democratice și liberale care pot schimba starea lucrurilor spre bine.

Ruptura bruscă dintre procesele care apar și se dezvoltă în societatea de tip modernizator în antiteză cu societatea de tip comunist transformă principiile social-politice obiectivate în conflicte relațional-politice evidente. Mobilitatea muncii și liberalizarea activă a pieței nu au putut influența mobilizarea factorului uman. O parte din cetățenii Moldovei nu aveau o pregătire specială în dinamizarea procesului tranzițional. Din aceste considerente obiective, pe de o parte, și subiective, pe de altă parte, se creează o discontinuitate prematură în vederea atingerii unui consens dintre tradiționalism și inovație socială, politică, economică. Grupuri de cetățeni care în timpul regimului comunist nu au primit o doză calitativă de pregătire profesională au devenit inamicii liberalizării societății la toate nivelurile. Grupurile vulnerabile din această categorie sunt: intelectualii, ideologii, funcționarii de partid, scriitorii, sociologii, liderii de opinie și chiar tinerii. După A.Belov [8], factorii care influențează negativ derularea proceselor liberal-democratice sunt: **I.** Factorul psihologic – este legat de frica și anxietatea cetățenilor, păstrate ca reminiscențe din trecutul comunist care constau în necesitatea permanentă de manipulare din partea *puterii*. Cetățenii și-au pierdut calitatea de analiză critică și orice lider ales pentru guvernare era privit cu evlavie, supușenie și frică; **II.** Factorul conștiinței de masă a cetățenilor identificat cu dogmatismul și populismul exagerat al liderilor. Este vorba despre idealul paternalistic generat de inferioritatea cetățenilor și superioritatea liderilor, de capacitățile excepționale ale acestora. Susținerea ideologică din partea cetățenilor era asigurată prin stereotipul format de mulți ani: *liderii politici cunosc mai bine situația din societate și pot soluționa cel mai bine problemele cotidiene ale cetățenilor*.

Dincolo de structura dificilă și contradictorie a societății civile, însăși dezvoltarea relațiilor sociopolitice s-a redus considerabil în noile democrații est-europene. Motivul, consideră B.Voicu [9], se regăsește în structura semitraditională a acestor societăți, dar și în normele impuse de 50 de ani de constrângeri și interdicții ale vieții sociale. În orice sferă a vieții sociale statul controla comportamentul cetățeanului, și a familiei întregi, inclusiv programul cotidian al acestora. Cetățenilor le rămânea foarte puțin timp liber, în comparație cu europenii din

Vest, ceea ce a și creat dificultăți de comunicare în cadrul sociumului. Se mai adaugă la aceste fenomene și creșterea neîncrederii în instituțiile de stat și scăderea nivelului de trai, evitarea participării în activitățile din spațiul public și cultivarea tipului dependent – parohial al culturii politice. De aici și interesul scăzut față de structurarea actului politic și non-participarea cetățenilor în viața politică la nici un nivel posibil: local, regional, global.

Pentru a analiza corelația de tip „tineret-relație politică” în cadrul tranziției spre democrație, este imperios necesar de a studia și analiza starea morală, atitudinală a tineretului și calitatea vieții în perioada respectivă. Explicația este că relațiile politice în societate sunt determinate de actorii care sunt antrenați în mobilizarea lor. Calitatea relațiilor politice depinde direct de caracteristicile obiective și subiective ale agentului politic și de nivelul de cultură care îl caracterizează.

În acest sens, vom analiza calitățile morale și axiologice ale tineretului în perioada de tranziție în vederea comprehensiunii adecvate a cauzelor ce sunt direct alimentate de lipsa de interes față de societate și față de politică. Eficiența transformărilor inovaționale în societate, depășirea situației critice în economie, cultură și politică sunt determinate, în mare parte, de încadrarea activă a tineretului în noile relații de producție, sociale și politice, precum și de starea lui morală. Cu cât personalitatea posedă un nivel de conștiință mai înalt, o educație și o pregătire profesională calificată și performantă, cu atât este mai înalt gradul de responsabilitate pentru comportarea în societate și pentru implicarea productivă în toate domeniile relevante ale ei. Sondajele, chestionarele, studiile de caz realizate de savanți emeriți, cercetători autohtoni în diverse domenii, denotă faptul că majoritatea tineretului contemporan este lipsit de valori.

În una din cercetări efectuată în cadrul Academiei de Științe respondenților li s-a oferit o listă cu o serie de calități și însușiri pentru a identifica principalele caracteristici ale tineretului contemporan. Răspunsurile obținute au fost clasificate în pozitive și negative [10]. O comparație realizată între răspunsuri a demonstrat că în ierarhia calităților specifice tineretului propuse respondenților pentru selectare, aprecierile pozitive au fost plasate pe ultimele locuri. În acest sens, doar fiecare al șaselea respondent a indicat că tineretului îi este specifică dragostea față de muncă, 13% – un nivel înalt de studii; 12% – consecvență în atingerea scopurilor propuse; 8% – activismul politic; 5% – generozitatea și inteligența. În același timp, majoritatea respondenților au fost de părere că generația tânără o caracterizează mai mult indiferența totală și pasivitatea față de tot și de toate – 39%; practică specula și hoția – 31%; tind spre un consumerism excesiv – 26%; se ocupă cu beția, devin narcomani, toxicomani, se prostituează – 25%; manifestă cruzime, cinism, violență – 15%. Opiniile experților și ale respondenților, practic, nu diferă. Grupul social-demografic, cu potențial vital foarte mare, cât de paradoxal ar părea, își dezvăluie capacitățile și aspirațiile în domenii cu caracter dubios și consumerist. După părerea respondenților, cauzele care au generat un astfel de grup de tineri sunt: 42% din respondenți consideră lipsa de cultură și spiritualitate o cauză primordială; fiecare al treilea vede cauza în lipsa de sancțiuni din partea societății, a permisiunii de a face orice; 27% – lipsa unui sistem de protecție juridică performant; fiecare al patrulea vede cauza înrădăcinată în familiile nereușite, psihologic și socialmente vulnerabile; 18% – influența nemijlocită a elementelor criminale. Altfel spus, caracteristicile pe care noi le considerăm negative în rândul tinerilor pentru ei sunt normale și chiar inevitabile. Acest fenomen poate fi reprezentat printr-un tabel intitulat „*Stilul de viață al tinerilor*”:

Stil de viață	Caracteristici generale
Dinamism	tineretul își concentrează energia pe lucruri neimportante, ce țin de succese imediate, de prezent.
Consumerism	este cea mai controversată caracteristică a tinerei generații, deoarece are impact negativ asupra formării unei personalități social și politic integrate.
Narcisism	în relație cu alții, tinerii se consideră superiori, deoarece sunt tineri și viața lor ține mai mult de viitor decât de prezent, ei utilizând lozinca „tot timpul este al nostru!”.
Plăcere	interesele și aspirațiile tineretului țin de distracții de tot felul, încercând să utilizeze și droguri, diverse stupefiante, considerând că sunt cu mult mai importante decât activitățile de voluntariat și activități social orientate.
Cultul lui Bachus [11]	este o caracteristică negativă, deoarece distruge valori, ca: familia, dragostea, toleranța, încrederea.

Caracteristicile incluse în acest tabel nu sunt specifice doar tineretului din Republica Moldova, dar și tineretului european. În acest sens, nu tineretul este de vină că are aspirații mai mult negative, decât pozitive, dar clasa politică care guvernează societatea își alimentează ușor aceste aspirații. Anume tranziția și-a lăsat amprentele atât pozitive sub anumite aspecte, cât și negative sub alte aspecte. Surplusul de informații și accesibilitatea rapidă la mass-media distruge creativitatea și potențialul analitic al tânărului contemporan. Mass-media, pe lângă rolul pozitiv în formarea conștiinței de masă, are și un rol negativ, care preponderent se răsfrânge asupra tineretului, prin propagarea „valorilor morale grosiere” [12], hedoniste și utilitariste. Astfel, în comportamentul social al tinerilor se evidențiază două tendințe fundamentale, consideră autorul: a) formarea unei conștiințe ce suferă de vedetism și autosuficiență prin elaborarea unei mitologii proprii (stilul de viață narcisist-hedonist). Se manifestă prin comportament violent împotriva autorităților publice, denigrarea instituției familiei, vagabondaj, consumarea drogurilor și băuturilor alcoolice; b) formarea unei conștiințe duplicitare, în special, în sfera politică. Este vorba despre fanatismele politice din lume, în care sunt implicați tineri-soldați mercenari, al căror eroism este ridicat la nivel național și internațional, actele oportuniste (ne amintim despre tipul tânărului oportunist în politică), despre actele teroriste și manipularea politică în cadrul partidelor, indiferent de doctrină și structură.

În continuare vom analiza al doilea aspect al studiului – calitatea vieții tinerei generații în perioada de tranziție. În cazul societății moldovenești, constatăm, pe de o parte, că reformele economice și sociale sunt pe un făgaș cât de cât pozitiv, dar, pe de altă parte, costurile sociale, materializate prin inflație, șomaj, scăderea nivelului de trai au atins un grad alarmant. Dacă e să ne referim la poziția tineretului în societate, vom constata că generația contemporană se confruntă, în funcție de particularitățile de vârstă, cu probleme calitativ noi în comparație cu generația anterioară. Trecerea societății, la un nou tip de relații sociale plasează tânăra generație într-un vid socioeconomic vast. În Moldova, tineretul, pentru a completa acest vid, părăsește țara în căutarea unei vieți mai bune.

Tinerii care, totuși, rămân și activează în Republica Moldova se confruntă cu două dimensiuni ale calității vieții: accesul social și standardul economic [13]. Privitor la accesul social, vom analiza posibilitatea tinerilor de a beneficia de studii universitare și postuniversitare, de a obține un loc de muncă bine plătit și de a se afirma în plan social. În societatea moldovenească accesul la studii este costisitor și practic imposibil pentru tinerii din localitățile rurale, unde există un anumit tip de microsocium: lipsa informației, calitatea scăzută a studiilor gimnaziale și liceale, lipsa resurselor educaționale etc. Plus la aceasta, în spațiul rural tipul de relații sociale este de coexistență, cu vădit caracter familial. Tineretul rural se adaptează destul de greu la ritmurile societății de consum.

O altă problemă ține de masificarea învățământului superior, care scade din calitatea acestuia. După absolvirea unei facultăți, tinerii nu-și pot găsi un lucru pe potrivă. Mulți din ei sunt afectați de șomaj și deseori concediați. Dacă, în cazul persoanelor adulte, legislația în domeniul muncii prevede o serie de drepturi și obligații, atunci vizavi de tineret astfel de reglementări sunt foarte limitate. De regulă, ei sunt „ultimii veniți și primii concediați” [14]. Chiar dacă tinerii se implică în activități de inițiere a unei afaceri, deseori sunt priviți cu ironie și lipsă de respect. Problema fundamentală este că dacă nu ai un statut social solid, creditare pentru afacere nu primești. Neîncrederea adulților în posibilitățile tinerilor generează în societate conflicte, care finalizează cu procese migraționiste intense. Organele de stat trebuie să acorde ajutorul necesar acelor tineri care doresc să inițieze o afacere, o acțiune economică privată, scutindu-i de impozite pe perioada inițială, să le ofere sprijin legislativ care să le asigure condiții pentru realizarea mărfii și bunurilor valorice.

În ce privește standardul economic, avem identificate următoarele categorii de tineri: a) *Tinerii fără venit propriu*, care locuiesc cu părinții și sunt frustrați de incompetența obiectivă de a crea o familie din cauza spațiului locativ. Sunt susținuți material de părinți și depind, practic, toată viața; b) *Tinerii care beneficiază de burse*, alocații sociale, indemnizații și pensii, dar care, totuși, locuiesc cu părinții; c) *Tinerii cu venituri proprii*, ceea ce semnifică că sursa principală de venit o constituie, în mare parte, salariile [15].

Pentru tinerii moldoveni problema spațiului locativ este una primordială. Mii de familii formate din două-trei generații locuiesc împreună, din motiv că nu-și pot achiziționa locuințe separate. Conform statisticilor, peste 90% din familiile din capitală au domiciliu. Peste 60 mii de familii sunt în așteptarea unei locuințe sau au nevoie de ameliorarea condițiilor de trai [16]. Impactul acestei deficiențe sociale duce la: scăderea numărului de căsătorii, creșterea numărului de divorțuri și scăderea natalității; creșterea numărului de imigranți; ia amploare fenomenul escrocheriilor pe piața imobiliară.

În completare, Consiliul Europei promovează în mod activ coeziunea socială, în care unul din obiectivele majore este acordarea spațiilor locative [17] în statele care duc lipsă acută de acest tip de spații. În Republica Moldova, soluționarea acestei situații este în stare embrionară, și proiectul „Locuințe pentru toți”, elaborat de Partidul Comuniștilor, a eșuat lamentabil.

Cercetările sociologice longitudinale arată că autorealizarea tineretului în sfera socială, economică și politică, ca factor al edificării subiectivismului sferei relațiilor social-politice, tot mai intens este determinat de implicarea acestuia în activități de antreprenariat și de situația socială. La începutul anilor '90, situația în sfera privată și în sfera statală a cunoscut o stagnare considerabilă, tineretul fiind pasiv și dezorientat. Către mijlocul anilor '98, situația s-a îmbunătățit, deoarece tineretul volens-nolens a fost antrenat în relații de producție complexe. Totuși, tendințele implicării sunt minime. Valorile legate de muncă și autorealizare au fost eronate în funcție de realitatea economică din stat. Ideea fundamentală pentru orientarea evoluției structurii sociale, a mecanismului de transfer intergenerațional și de stratificare intergenerațională privește constituirea și consolidarea unor procese prin care să se realizeze o selectivitate înaltă a competenței în baza egalității șanselor, distribuția rațională a funcțiilor sociale și politice în baza competențelor profesionale, capacităților analitice și de comunicare.

Societatea este construită din oameni ce interacționează zi de zi, și fiecare are interese care trebuie să le realizeze. Anume momentul realizării interesului implică indivizii în crearea relațiilor sociale bine gândite și chiar calculate. Dar, aceste relații sunt specifice, deoarece chiar și cei mai mari cercetători în domeniul relațiilor politice consideră că calcularea sau anticiparea construcției unei relații cu ceilalți din start este sortită eșecului. O idee este dominantă în acest cadru gnoseologic: prezența tineretului va fi cu atât mai puternică, cu cât mai mult statul va ignora acest grup social relevant. Tendințele de acest gen sunt dese în statele postcomuniste și viabilitatea tineretului în sistemul relațiilor politice este în proiect de realizare. Orice tentativă de a afirma categoric și de a plasa într-o ordine strictă finalitatea relațiilor politice trebuie eliminată din gândirea politologică și sociologică. Varietatea socială, în forma ei politică, impune structurii sistemului politic soluții deosebite de acțiune, relații politice cu forme mereu originale, aplicate unei realități în permanentă mișcare.

În această ordine de idei, A. Batalov [18] consideră că în perioada de tranziție relațiile politice sunt mixte: se realizează atât pe verticală, cât și pe orizontală. Cercetătorul rus opinează că optica verticală în gândirea și conștiința oamenilor vine încă din Evul mediu și caracterizează centralizarea puterii, impunerea unei singure mentalități și subjugarea forțată a cetățenilor. Optica verticală este specifică totalitarismului, materializând ierarhia strictă dintre cei ce guvernează și cei care sunt guvernați. Democrația presupune optica orizontală, când puterea este la același nivel cu oamenii, când puterea o fac oamenii. Ideea este că toate elementele sistemului politic și social interacționează și, indiferent de tendințe și interese, merg în paralel, pe orizontală. Verticala presupune relația de dominare-supunere, orizontala – relația de cooperare, competitivitate.

Pe lângă aceste elemente structural-cognitive, autorul menționează despre existența unei părți specifice a sociumului – *politoidul*. Individul, ca parte componentă a societății, este marcat de sfera politoidului, în dependență de caracteristici sociale, psihologice, profesionale. Se consideră că relațiile sociopolitice dintre diverși cetățeni sunt inevitabile, însă politoidul determină sfere speciale de apariție și dezvoltare a diferitelor tipuri de relații sociale. Societatea contemporană este construită dintr-o multitudine imensă de politoizi care interacționează între ei. Un individ nu este în stare să perceapă societatea și evenimentele politice integral. Fragmentarismul percepției determină calitatea politoizilor, deoarece, în virtutea factorilor subiectivi, indivizii se selectează și interacționează.

În concluzie, subliniem că corelația „tineret-relație politică” în perioada de tranziție, pe de o parte, este fezabilă și condiționată de factori subiectivi și obiectivi; pe de altă parte, este una contradictorie, deoarece majoritatea tinerilor din Moldova sunt preocupați de multe probleme și evită problema implicării și raționalizării activităților social-politice la diverse stadii și faze de realizare. Pe de o parte, relațiile politice specifice tinerilor sunt ritmice, accelerate și de perspectivă; pe de altă parte, sunt relații politice spontane, aritmice, cu efecte negative de durată.

În această ordine de idei, apare necesitatea de a elabora și propune câteva recomandări teoretico-praxiologice în vederea soluționării dilemelor tranziționale, deficitelor sociale în rândurile tinerilor, care s-au amplificat simțitor în ultimii zece ani, redimensionarea sistemului relațiilor politice cu scopul angajării și implicării tinerilor în procesele transformaționale din societate. În temeiul concluziilor făcute, s-au formulat următoarele recomandări:

1. Se impune, în atenția statului, elaborarea unui model optim de definitivare a tranziției prin redimensionarea sistemului de relații politice și canalizarea energiei factorului uman spre edificarea și consolidarea valorilor

democratice ale societății. Este necesară elaborarea unei strategii clare și eficiente de implementare a reformelor social-economice, politice și administrative cu scopul ameliorării situației existente. Relațiile politice ce caracterizează societatea tranzițională trebuie să fie ordonate pe orizontală, în vederea atingerii consensului și compromisului social. Statele în perioada de tranziție trebuie să adopte și să realizeze un sistem de politici sociale adecvate economiei de piață, dezvoltării durabile, orientate spre crearea unui climat favorabil de activitate a populației, în general, și a tinerilor, în particular.

2. În corelațiile bidimensionale de tip „tineret-relație politică” trebuie să existe un raport direct-proporțional, ceea ce determină trăinicia și continuitatea legăturilor sociale. Astfel, interacțiunea și dialogul intergenerațional între diferite grupuri sociale (tineri - adulți) trebuie să fie constructiv și eficient, orientat spre atingerea și crearea unor relații politice sănătoase competitive, în rezultatul cărora se va intensifica dinamica socială și progresul politico-economic.

3. Pentru a reduce riscul marginalizării tineretului în societate se impune elaborarea unei tactici de transformare a atitudinii eronate din partea adulților privind capacitățile și potențialul tinerei generații. Lipsa de experiență a tinerilor nu reprezintă o barieră de netrecut, deoarece tinerii pot fi supuși școlarizărilor politice de orice gen. Institutul Național Democratic (NDI) din Moldova se ocupă cu școlarizarea tinerilor lideri care au potențial și viitor politic din diverse partide. Este un semn foarte bun în vederea pregătirii unor noi lideri politici cu conștiință nouă, neinfluențată de trecutul comunist.

4. Valorile social-politice ale tineretului sunt create în funcție de situația economică și politică din țară. Din aceste considerente, trebuie activizat mecanismul principal de reducere a șomajului, sărăciei, prin dezvoltarea economică social orientată. Doar dezvoltarea economiei și amplificarea relațiilor de producție poate să asigure reducerea sărăciei, a șomajului și reorientarea tineretului către sfera politică și socială. Guvernarea trebuie să pună accent pe dezvoltarea morală a tinerei generații în spiritul valorilor democratice și liberale.

5. Sunt necesare noi generalizări, concluzii și strategii privind interacțiunea transparentă și eficientă dintre tineret și Stat. Anume acest proces interstadial va crea un climat favorabil pentru inițierea unor relații politice democratice, de tip colaborare, și nu de subordonare. Implicarea tineretului în viața politică va avea drept consecință: modernizarea sistemului politic, implementarea tehnologiilor moderne noi, favorizarea dialogului intergenerațional prin intermediul principiului complementarității și schimbului de experiență, activizarea potențialului tânăr în vederea schimbării mentalității și reformării clasei politice.

6. În atenția Ministerului Educației și Tineretului din Republica Moldova se impune revizuirea actelor normative, a strategiilor și proiectelor sociale în vederea implementării coerente și corecte a principiilor expuse. Cu toate că există o serie de acte cu conținut pozitiv pentru tinerii din Republica Moldova, totuși, ele nu sunt implementate și valorificate din plin, cu transparență și corectitudine. În acest sens, este imperios necesar de a crea un Organ Consultativ cu denumirea „Avocatul Tineretului” prin participarea celor mai buni specialiști în problemele tineretului, juriști, avocați, traineri care vor elabora un plan de consultații pentru orice problemă existentă în cadrul societății civile.

7. În cadrul partidelor politice există structuri care se numesc „Organizații de Tineret”. Problema cu care se confruntă aceste organizații este legată de nonpromovarea ierarhică în funcții eligibile. Tinerii sunt plasați în organizația de tineret pentru o perioadă de timp indefinită, ceea ce creează impedimente în promovare. Dacă ești tânăr, fii bun și stai unde îți este locul. În această direcție, tineretul merituos și cu potențial valoric nu poate fi promovat. O recomandare constructivă pentru partidele politice ar fi: în partide nu trebuie să existe Organizația de Tineret, iar dacă și există, este necesară promovarea tineretului cu potențial, consolidarea rândurilor de partid cu noi membri tineri și perpetuarea doctrinară cu implicarea lor cât mai activă.

8. În atenția Departamentului Tineret și Sport se impune schimbarea atitudinii față de tânără generație, prin atragerea, implicarea și angajarea ei în diverse proiecte naționale și internaționale. În dialogul existent între Departament și Tineret lipsește factorul informării și transparenței, ceea ce generează fenomene sociale negative: lipsa încrederii, marginalizare, favoritism pentru unii, discriminare pentru alții, lipsa de comunicare. Astfel, este recomandabil să fie elaborat un buletin informativ lunar, care ar informa tineretul din spațiile rurale (accesul la Internet aici fiind limitat) și din cele urbane despre activitățile cotidiene ale Departamentului, despre proiectele, seminarele care vor fi organizate pe viitor. Selecția tinerilor trebuie să fie în bază de concurs transparent și democratic.

Dinamismul relațiilor politice în rândul tineretului impune evidențierea faptului că acesta este datorat modernizării societății, în paralel cu corespondentul ei politic. Finalitatea unui asemenea proces se îndreaptă, în exclusivitate, spre funcționalitatea intuită a oricărui component al sistemului social: instituirea unei conduceri organizate în modul în care va satisface necesitățile umane.

Referințe:

1. Kovacheva S. Keys to youth participation in eastern Europe. - Council of Europe Publishing, 2000, p.17.
2. Hartmann J. Democratic Youth Participation in Society - A Concept Revised. - Upsala: Upsala University Press, 1986, p.87.
3. Kovacheva S. Op.cit., p.17-18.
4. Sandru D. Democrația românească pe lungul drum al consolidării // extras din <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/115/art6.sandru.html> din 5 aprilie 2007, p.3.
5. Ibidem.
6. Chirtoacă N. Frontierele, identitățile și tranzițiile multiple în Republica Moldova // extras din <http://www.pca.md/news/1092> la 27 martie, 2007.
7. *Notă:* conceptul „**captured state**” reprezintă o paradigmă recent elaborată de Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional, cu scopul de a explica quasisecul reformelor în multe state postcomuniste, printre care se numără și Republica Moldova. Ideea de bază este că presiunea de a adopta un curs de reformă suboptimal derivă nu din perdanții tradiționali ai tranziției – muncitorii disponibilizați, pensionari sărăciți sau birocrație ineficientă, ci mai degrabă ca o consecință a presiunii exercitate de câștigătorii pe termen scurt ai tranziției, grupări economice și politice cu interese înguste, politicianiste și mercantiliste ale câtorva oligarhi, în dauna bunăstării generale a populației.
8. Белов Г. Развитие политических отношений в условиях перестройки. - Москва: Издательство Московского Университета, 1989, с.122.
9. Voicu B. Penuria pseudo-modernă a postcomunismului românesc. Vol.I. Schimbarea socială și acțiunile indivizilor. - Iași: Expert Projects, 2005, p.78.
10. Tineretul la răscruce de milenii: realități și perspective. Materialele conferinței din 8 noiembrie 1999. - Chișinău: USM, 2000, p.21-22.
11. Tudan M. Tineretul european // extras din <http://www.121.ro/articole/art3706-tineretul-european.html> la 2 iunie, 2007.
12. Mariuța G. Mass-media și tineretul – pericole și alternative // extras din <http://www.geocities.com/cortodox/arhiva/2001/02/mass.htm?200722> la 22 mai 2007.
13. Tineretul la răscruce de milenii: realități și perspective. Materialele conferinței din 8 noiembrie 1999, p.36.
14. Mariuța G. Op.cit., p.39.
15. Мкртчян Г. Стратификация молодежи в сферах образования, занятости и потребления // Социологические Исследования. - 2005. - №2 (250). - С.104.
16. Munteanu I, Mocanu G., Ioniță V. 100 cele mai presante probleme ale Republicii Moldova în 2006. - Chișinău: Institutul Pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, 2006, p.140.
17. Consiliul Europei. 800 milioane de europeni. - Chișinău: S.N., Tipografia Centrală, 2006, p.55-56.
18. Баталов Э. Типология политических отношений // Политические исследования. - 1995. - №2. - С.4-5.

Prezentat la 09.07.2007